

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania T. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

o wypłatę odsetek od nienależnie opłaconych składek,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 15 maja 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 29 sierpnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 sierpnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację wnioskodawcy T. Z. od wyroku Sądu Okręgowego w Z. z 29 września 2017 r., sygn. akt IV U (...), którym Sąd ten oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z 31 marca 2016 r.

Decyzją z 31 marca 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił T. Z. wypłaty odsetek od zwróconych, nienależnie opłaconych składek na jego ubezpieczenie jako osoby prowadzącej pozarolniczą działalność na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych za okres od lutego 2009 r. do stycznia 2016 r. w kwocie 53.140,10 zł., a także na Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych za okresy: kwiecień,

maj, grudzień 2010 r., styczeń - luty 2011 r., styczeń 2015 r. i styczeń 2016 r. w kwocie 1.028,49 zł. oraz na Fundusz P. za okres od marca 2009 r. do stycznia 2016 r. w kwocie 3.989,12 zł. W uzasadnieniu decyzji organ wskazywał, że w dniu 8 marca 2016 r. wnioskodawca złożył wniosek o zwrot nienależnie opłaconych składek i organ dokonał zwrotu składek w dniu 21 marca 2016 r. w terminie nie przekraczającym 30 dni.

Wnioskodawca złożył odwołanie i wnosił o uchylenie decyzji i wznowienie postępowania w przedmiocie odsetek wynikających z wpłat składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne rentowe i wypadkowe od 1 stycznia 2008 r. oraz odsetek od wpłat składek na ubezpieczenie chorobowe od 10 stycznia 2008 r. do uprawomocnienia decyzji nr (...), tj. do dnia 10 stycznia 2016 r. W uzasadnieniu odwołania żądał zwrotu nadpłaty składek z odsetkami podatkowymi za okres stycznia 2008 r. do 22 lutego 2016 r.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy podtrzymał stanowisko z decyzji i wnosił o oddalenie odwołania. Zdaniem organu brak było podstaw do prawnych do wypłaty odsetek, ponieważ organ na wniosek z 8 marca 2016 r. dokonał już w dniu 21 marca 2016 r. zwrotu nienależnie opłaconych - nadpłaconych składek w terminie ustawowym określonym w art. 24 ust. 6d ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Sąd Okręgowy w Z. wyrokiem z 29 września 2017 r., sygn. akt IV U (..) oddalił odwołanie T. Z..

Apelację od powyższego wyroku wniósł wnioskodawca, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przepisów art. 24 ust. 6c, 6d, 6e ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako nieuzasadnioną.

Sąd drugiej instancji wskazał, że zasadniczym zagadnieniem w rozpoznawanej sprawie pozostawało wyjaśnienie, czy będą miały tu zastosowanie przepisy ustawy 29 sierpnia 1997 r. ordynacja podatkowa (art. 72 § 1 pkt 1 i 4 oraz § 2 i art. 73 § 1 pkt 1), czy też jednak przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej jako ustawa systemowa).

Jak ocenił Sąd odwoławczy, Sąd Okręgowy wyjaśnił, że rozstrzygnięcie powinno być oparte o przepisy ustawy systemowej i jest to prawidłowe rozumowanie. Art. 31 ustawy systemowej stanowi, że do należności z tytułu składek stosuje się odpowiednio przepisy ustawy ordynacja podatkowa. W ten sposób została zwerbalizowana reguła, iż stosujemy przepisy odpowiednio, czyli w razie braku regulacji danej kwestii w samej treści ustawy systemowej. Sąd Apelacyjny powołał się przy tym na wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 12 maja 2010 r. w sprawie II FSK 8/09, zgodnie z którym „odpowiednie” stosowanie do należności z tytułu składek art. 118 ordynacji podatkowej dopuszczalne jest tylko wówczas, gdy nie ma odpowiedniej regulacji prawnej w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych.

Tymczasem, zdaniem Sądu drugiej instancji, ustawa systemowa zawiera własne regulacje dotyczące zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne. W związku z tym za Sądem pierwszej instancji należało powtórzyć, że przedmiotowa kwestia została uregulowana w treści art. 24 ust. 6a i następnych ustawy systemowej.

Po pierwsze zasadą jest, że nienależnie opłacone składki podlegają zaliczeniu przez Zakład z urzędu na poczet zaległych lub bieżących składek, a w razie ich braku - na poczet przyszłych składek, chyba że płatnik składek złoży wniosek o zwrot składek, z zastrzeżeniem ust. 6c, 8 i 8d. Odwołujący wniosek o zwrot składek z odsetkami złożył w dniu 8 marca 2016 r., po wydaniu decyzji z dnia 22 stycznia 2016 r., którą organ rentowy stwierdził, że wnioskodawca, jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu z art. 9 ust. 4c, po zmianie przepisów ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, poczynając od dnia 1 stycznia 2008 r.

Po drugie nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi w terminie 30 dni od dnia wpływu wniosku, o którym mowa w ust. 6c (art. 24 ust. 6d). Jak wynika z prawidłowych ustaleń Sądu Okręgowego pozwany spełnił zadość temu obowiązkowi. Nie powstaje zatem sytuacja opisana w treści art. 24 ust. 6e, zgodnie z którym jeżeli nienależnie opłacone składki nie zostaną zwrócone w terminie określonym w ust. 6d, podlegają oprocentowaniu w wysokości równej odsetkom za

zwłokę pobieranym od zaległości podatkowych, od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 6c. Przytoczony ostatnio przepis wskazuje również moment, od którego należy liczyć powstanie prawa do odsetek. Z gramatycznej wykładni przytoczonej normy jednoznacznie wynika, iż jest początkowy termin, to dzień złożenia wniosku o zwrot, a ten z kolei nie może rozpocząć swego biegu wcześniej, niż po stwierdzeniu braku podstaw do uiszczenia składek.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał za nieuzasadnione argumenty zamieszczone w apelacji, a polegające na odwołaniu się do przepisów ustawy Ordynacja Podatkowa. Nie mamy tym samym do czynienia z pojęciem „nadpłaty”, o której mowa w treści art. 72 § 1 pkt 1 i 4 oraz § 2 ustawy podatkowej, czy też art. 73 tej ustawy. Podkreślił jednocześnie, iż wnioskodawca uiszczał w spornym okresie należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne. Składki te okazały się nienależne w związku z uznaniem, że nie podlegał on ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej jako osoba uprawniona do renty. Na gruncie obowiązujących przepisów nie ma natomiast możliwości wypłaty odsetek od nienależnie opłaconych składek za okres przed upływem 30 dni od złożenia stosowanego wniosku o ich zwrot.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną wnioskodawca w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawach przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 (występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego) oraz 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c., chociaż we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., jednak z dalszej treści wniosku wynika, że jego zamiarem było wskazanie istotnego zagadnienia prawnego.

Wskazano, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne nie będące dotąd przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, a mianowicie dotyczące ustalenia czym jest nadpłata na funduszu ubezpieczeniowym, a czym jest nienależna składka ubezpieczeniowa wpłacona na taki fundusz, a w związku z tym, które przepisy, czy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 6 maja 2015 r., poz. 613 z późn. zm.) czy ustawy z dnia 13

października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 1 lipca 2016 r., poz. 963) należy stosować w sytuacji wpłacania składek na ubezpieczenie społeczne pomimo braku takiego obowiązku.

Do wskazanej przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej skarżący w ogóle się nie odniósł w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o:

1. wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,
2. oddalenie skargi kasacyjnej - w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,
3. zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak

uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr

560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Zagadnienie prawne przedstawione przez skarżącego jest zagadnieniem pozornym, którego rozstrzygnięcie wynika wprost z przepisów prawa, w dodatku forsowana przez skarżącego wykładnia przepisów stanowi wykładnię *contra legem*, która nawet przy zastosowaniu prostej wykładni językowej relewantnych przepisów okazuje się być nielogiczna. Słusznie Sądy *meriti* wskazały, że problematyka zwrotu nienależnie opłaconych składek została wprost uregulowana m. in. w art. 24 ust. 6c, 6d i 6e ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 24 ust. 6c i 6d ww. ustawy po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone, płatnik składek może złożyć wniosek o ich zwrot. Nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi w terminie 30 dni od dnia wpływu wniosku, o którym mowa w ust. 6c. Jeżeli nienależnie opłacone składki nie zostaną zwrócone w tym terminie, podlegają oprocentowaniu w wysokości równej odsetkom za zwłokę pobieranym od zaległości podatkowych, od dnia złożenia wniosku o zwrot nienależnie opłaconych składek. Art. 24 ust. 6e ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych odsyła zatem do ordynacji podatkowej jedynie w zakresie ustalenia wysokości odsetek a nie sposobu ich naliczenia. Brakuje zatem podstaw do zastosowania przepisów ordynacji podatkowej w odniesieniu do nienależnie opłaconych składek.

Wskazać przy tym należy, że wykładnia pojęć składek „nadpłaconych” i „nienależnie opłaconych” zaproponowana przez pełnomocnika skarżącego w odniesieniu do przedmiotu niniejszej sprawy jest całkowicie pozbawiona sensu. Już z prostej analizy językowej tych pojęć wynika, że jeżeli coś jest „nadpłacone”, to znaczy, że zostało opłacone w wysokości wyższej niż należna, natomiast jeżeli coś zostało „nienależnie opłacone”, to znaczy, że zostało opłacone bez należytej podstawy. Z samych tych pojęć w żaden sposób jednak nie wynika, aby jedno miało mieć zastosowanie tylko w sytuacji, gdy tytuł istniał ale wysokość zapłaconej składki była niewłaściwa, a drugie, tylko gdy tytuł w ogóle nie istniał. A już w szczególności ciężko uzasadnić, czemu to „nadpłata” składek miała by powstawać, gdy tytuł w ogóle nie istniał, raczej właśnie nienależne opłacenie składek sugerowałoby, że dotyczy ono sytuacji braku tytułu do opłacania składek. Dlatego też Sądy obu instancji słusznie przyznały w niniejszej sprawie rację organowi

rentowemu, że obowiązek zapłaty odsetek od nienależnie opłaconych składek nie zrealizował się, bowiem w niniejszej sprawie zastosowanie miały przepisy ustawy systemowej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto w końcu, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepublikowane; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepublikowane). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Strona skarżąca w ogóle nie odniosła się do tej, wskazanej przez siebie przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, zatem nie można uznać, aby została ona skutecznie wykazana.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów ma swoje oparcie w § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).

